

УДК 611.61-036+616.61-008.64

*А.М. Синицька, О.І. Ковальчук, І.В. Дзевульська,
Р.М. Матківська, О.С. Устименко*

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця МОЗ України

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

Сучасна підготовка дипломованих спеціалістів згідно з Болонською системою полягає в тому, що викладання предмету в основному розраховано на самостійну роботу студентів. На кафедрі анатомії людини важливу роль приділяють одній із форм самостійної роботи – індивідуальній. Вона виконується студентами самостійно шляхом наукового пошуку для поглибленого вивчення того чи іншого розділу з курсу анатомії людини. Студент вибирає цікавий для нього розділ, вчиться самостійно працювати з науковою літературою, підбирати необхідний матеріал, критично аналізувати його, робити висновки, бачити перспективу отриманих знань. Виконуючи індивідуальну роботу, студент повинен бачити кінцевий результат цього наукового пошуку, вміти викласти матеріал перед групою, тобто презентувати свою роботу. Відтворення мультимедійних презентацій – один із вдалих методів активації і мотивації пізнавальної діяльності студента, який дозволяє залучити його до творчого підходу рішення проблеми. Для підготовки мультимедійних презентацій студенти використовують різні джерела інформації, малюнки, відео-, аудіоматеріали. Ще один оригінальний і перспективний метод з точки зору засвоєння матеріалу – це самостійне вивчення і самоконтроль набутих знань за допомогою посібника – анатомії в малюнках українською та латинською мовами.

Ключові слова: анатомія людини, мотивація викладання.

Анатомію людини – одну із головних медичних дисциплін, студенти вищих медичних закладів вивчають на I і II курсах, і за 1,5 роки навчання на кафедрі анатомії людини їм необхідно навчитися логічно і творчо мислити, аналізувати отриману інформацію, вміти працювати з літературою і анатомічним препаратом. Кінцевою метою вивчення курсу анатомії людини є отримання фундаментальних знань, умінь їх застосовувати при вивченні клінічних дисциплін.

Для вирішення поставлених завдань потрібно зацікавити студента в необхідності отримання знань, постійного їх поновлення, навчити творчо вести науковий пошук, вміти аналізувати і синтезувати отримані знання.

Сучасна підготовка дипломованих спеціалістів згідно з Болонською системою полягає в тому, що викладання предмету в основному розраховано на самостійну роботу студентів. Оскільки студенти перших курсів – це вчорашні школярі, то працюючи з ними, необхідно враховувати їх недостатню мотивацію. Звідси і невміння студентів організувати

вивчення анатомії, їх незрозуміння і складність предмету.

Уже з перших занять у медичному ВНЗ студент повинен зрозуміти, що навчання складне, потребує багато часу і енергії, необхідності самопідготовки, самоконтролю і свідомого бажання стати лікарем. Але більшість студентів не можуть і не бажають працювати самостійно, не вміють самостійно здійснювати пошук потрібної інформації, працювати з літературою, аналізувати отримані знання, не бачать шляхів застосування отриманих знань. Тому вони ідуть по лінії найменшого опору – отримати потрібну інформацію від викладача. Завдання викладача полягає в умінні висвітлити конкретну, незрозумілу деталь, а не в поясненні матеріалу в цілому, допомогти студенту знайти відповідь на поставлене ним питання. Викладачу необхідно наводити мотиви, які викличуть у студентів бажання самостійно отримувати знання [1, 2].

Складність вивчення анатомії людини полягає ще і в тому, що засвоєння конкретного матеріалу потребує знання мови, якою

© А.М. Синицька, О.І. Ковальчук, І.В. Дзевульська та ін., 2014

спілкуються не тільки анатоми, але й лікарі всього світу – латині. Латинська мова використовується як міжнародна в назвах анатомічних утворень, судин, нервів, патологічних процесів, хвороб та лікарських препаратів. Отже, мотивацію студентів для вивчення анатомії потрібно забезпечити, акцентуючи увагу на необхідності знань анатомії і латинської анатомічної термінології в їх єдності для подальшого вивчення медичних дисциплін і застосування отриманих знань в практичній діяльності.

Важливу роль на кафедрі анатомії людини приділяють одній із форм самостійної роботи – індивідуальній. Вона виконується студентами самостійно шляхом наукового пошуку для поглибленого вивчення того чи іншого розділу з курсу анатомії людини. Студент сам вибирає цікавий для нього розділ, вчиться самостійно працювати з науковою літературою, підбирати необхідний матеріал, критично аналізувати його, робити висновки, бачити перспективу отриманих знань. Виконуючи індивідуальну роботу, студент повинен бачити кінцевий результат цього наукового пошуку, вміти викласти матеріал перед групою, тобто презентувати свою роботу.

Відтворення мультимедійних презентацій є одним із вдалих методів активації і мотивації пізнавальної діяльності студента. Це дозволяє залучити студентів до творчого підходу рішення проблеми. Для підготовки мультимедійних презентацій студенти використовують різні джерела інформації, малюнки, відео-, аудіоматеріали тощо. Це сприяє формуванню уміння працювати з різними базами даних і супроводжується концентрацією і систематизацією учбового матеріалу, виділенням ключових понять і термінів, що пов'язано з аналізом, синтезом і узагальненням отриманої інформації. Все це сприяє більш глибокому розумінню студентами вивченого матеріалу, а також більш високому рівню засвоєння анатомії людини.

Для підвищення мотивації на кафедрі анатомії людини був запропонований ще один цікавий, оригінальний і перспективний метод, з точки зору засвоєння матеріалу це самостійне вивчення і самоконтроль отриманих знань за допомогою посібника – анатомія в малюнках українською та латинською мовами. За словами одного з засновників педа-

гогічної науки Я. А. Коменського [3], наглядність є «золотим правилом» дидактики, відповідно до якого в навчанні необхідно використовувати всі органи чуття людини. Вчений підкреслював, що «якщо ми маємо на меті насаджувати в студентах істинні та достовірні знання, то ми загалом повинні прагнути навчати всьому за допомогою власних спостережень і чуттєвої наглядності», що є особливо доречним для вивчення анатомічної науки. Саме з метою забезпечення пріоритетної змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку в процесі навчання студента на кафедрі анатомії людини колективом авторів створено навчально-методичний посібник «Анатомия человека (контроль за самостоятельной подготовкой к практическим занятиям)» [4]. У посібнику містяться формалізовані завдання різного ступеня складності: замалювати літерні позначення на рисунках і в схемах різними (але відповідними) кольорами; заповнити таблиці необхідними даними або латинськими анатомічними термінами. За умов заповнення кожним студентом таблиць і забарвлення вміщених рисунків посібник перетворюється на цілком оригінальну та індивідуальну роботу, яка має самостійне учбове значення. Посібник дає можливість стандартизовано оцінювати самостійну підготовку студентів, сформованість базового рівня підготовки до кожного наступного практичного заняття, закріплення вмінь і навичок, відображених навчальною програмою з анатомії людини, отриманих на попередніх заняттях. Запропонований посібник передбачає активний, творчий принцип засвоєння матеріалу і має забезпечити успішність навчання та оптимізацію системи оцінювання самостійної роботи студента. Здійснена у посібнику формалізація індивідуальних завдань з анатомії дозволяє зробити оцінку за самостійну роботу студента основною складовою кінцевого результату кожного змістового модуля. Але, щоб виконати це завдання, перш за все необхідно вивчити матеріал і ці знання використати для визначення анатомічних деталей на рисунках.

Коли студенти вивчають деталі будови різних анатомічних об'єктів, особливо на початку вивчення анатомії людини, наприклад, при вивченні кісток, вони не завжди розуміють необхідність знань будови тієї чи іншої деталі.

Для цього викладачу необхідно скерувати пошук студента на необхідність знань будови деталей для подальшого вивчення та з клінічної точки зору.

Безумовно, найбільш інформативний традиційний метод для вивчення анатомії людини – це препарування й готові анатомічні препарати. В останній час технічний прогрес дозволив розширити вивчення анатомічних об'єктів не тільки на трупах і окремих анатомічних препаратах, але й на живій людині. П.Ф. Лесгафт говорив, що при вивченні анатомії головним об'єктом завжди була жива людина, а мертвий препарат повинен служити тільки перевіркою та доповненням до органа, що вивчається [5].

Вивчення органів живої людини дозволило розширити уяву про будову тіла людини, наблизити анатомію до клініки [1–3]. Це допоможе студенту розширити своє уявлення про структуру живого. Застосування знань, отриманих методами рентген-анатомії, комп'ютерної техніки, ендоскопії, УЗД дає можливість бачити будову здорового організму і ці знання використати в майбутньому для порівняння структури здорового органа з різними патологічними змінами в ньому чи то з вадами розвитку [6, 7]. Вивчення основ рентген-анатомії наблизить їх до клініки, навчить розрізняти варіанти норми від патологічного процесу, дозволить студентам мотивовано підійти до навчання на старших курсах, порівняти ці знання з даними рентгенологічної

інтерпретації варіантів норми з урахуванням вікових, статевих особливостей організму.

Принцип наглядності, доповнений застосуванням екранів і моніторів, дозволяє демонструвати рисунки анатомічних препаратів з сучасних атласів, що допомагає студентам засвоїти новий матеріал.

Однією з важливих форм підвищення мотивації студентів при вивченні анатомії людини є вміння викладача під час контролю знань студентів скерувати відповідь на поставлене питання в потрібне русло: домагатися послідовності в описанні анатомічного препарату, звертати увагу на виділення основних структур об'єкту, а потім послідовно описувати деталі будови, формувати свою відповідь логічно і конкретно. Треба вміти виділити найбільш суттєве і важливе, що в подальшому дозволить зрозуміти механізми становлення і розвитку захворювання людини, розпізнавати вади розвитку, аналізувати причини їх виникнення.

Таким чином, мотивацією вивчення любого анатомічного об'єкта перш за все є клінічні аспекти. Виходячи з цього, необхідно задуматися над виданням посібника з клінічної анатомії. У свій час на кафедрі анатомії людини сумісно з кафедрою рентгенології був виданий посібник з рентген-анатомії. Назріла необхідність підготувати такий же посібник з клінічної анатомії, що дасть можливість студентам більш зацікавлено і мотивовано вивчати анатомію людини.

Література

1. Перспективы и пути оптимизации методического обеспечения учебного процесса на кафедре анатомии человека / С.С. Сильверстов, В.И. Лабзин, Ю.А. Шакало [и др.] // Журнал теоретической и практической медицины. – М. – 2011. – Т. 9. Спец. выпуск. – С. 312–313.
2. Новые основополагающие аспекты преподавания анатомии человека / И.А. Чиркин, В.В. Ольшанников, Т.И. Ким, Г.Г. Буряк. – Витебск: Витебск. гос. мед. ун-т, 2013.
3. Максименко С.Д. Психологія та педагогіка: Навч. посібник / С.Д. Максименко. – Вінниця: Нова книга, 2007.
4. Черкасов В.Г. Анатомия человека (контроль за самостоятельной подготовкой к практическим занятиям) / В.Г. Черкасов, И.В. Дзевульская, А.И. Ковальчук. – К., 2013.
5. Лесгафт П.Ф. О применении лучей рентгена в анатомических исследованиях живого человека / П.С. Лесгафт // Изв. СПб. биологической лаборатории. – 1987. – Т. II, вып. I. – С. 54–56.
6. Учебное пособие по рентгеноанатомии / И.И. Бобрик, В.М. Круцяк, В.И. Милько, А.Н. Синицкая. – Киев –Черновцы, 1989. – 84 с.
7. Милько В.И. Рентгенология / В.И. Милько. – К.: Вища шк., 1983. – 235 с.

А.Н. Синицкая, А.И. Ковальчук, И.В. Дзевульская, Р.М. Маткивская, Е.С. Устименко
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Современная подготовка дипломированных специалистов согласно Болонской системе состоит в том, что преподавание предмета в основном рассчитано на самостоятельную работу студентов. На кафедре анатомии человека важную роль уделяют одной из форм самостоятельной работы – индивидуальной. Она выполняется студентами самостоятельно путем научного поиска для углубленного изучения того или иного раздела курса анатомии человека. Студент самостоятельно выбирает интересный для него раздел, учится самостоятельно работать с научной литературой, подбирать необходимый материал, критически анализировать его, делать выводы, видеть перспективу полученных знаний. Выполняя индивидуальную работу, студент должен видеть конечный результат этого научного поиска, уметь подать материал перед группой, то есть презентовать свою работу. Воспроизведение мультимедийных презентаций – один из удачных методов активации познавательной деятельности студента, который позволяет привлечь его к творческому подходу решения проблемы. Для подготовки мультимедийных презентаций студенты используют различные источники информации, рисунки, видео-, аудиоматериалы. Еще один интересный, оригинальный и перспективный метод с точки зрения усвоения материала – это самостоятельное изучение и самоконтроль приобретенных знаний с помощью пособия – анатомии в рисунках на украинском и латинском языках.

Ключевые слова: анатомия человека, мотивация преподавания.

A.M. Synytska, O.I. Kovalchuk, I.V. Dzevulska, R.M. Matkivska, O.S. Ustymenko
WAYS OF INCREASE MOTIVATION OF TEACHING COURSE HUMAN ANATOMY

The aim of studying a human anatomy course lies in acquiring background knowledge, in ability to use it while studying clinical disciplines and in development of professional creative thinking among students. To achieve these goals it is necessary to interest students in individual knowledge acquisition, in its renewal and in creative scientific inquiry as well as in ability to analyze and synthesize the obtained knowledge. According to Bologna System, modern training of specialists supposes teaching, aimed at student self-instruction. The lecturer's task is to explain particular detail which is difficult to understand, but not to explain all the study material, to direct a student to find the answer for a question himself. The lecturer should motivate students to gain knowledge individually. The main difficulty in studying anatomy lies in the fact that to learn particular material a student should know two disciplines: anatomy and the language which is used by anatomists and doctors all over the world – Latin. While working at motivation improvement at the Chair of Human Anatomy there was offered another interesting and promising method. Regarding material acquiring, it supposes self-instruction and control of obtained knowledge with the help of a manual, which is anatomy in pictures written in Ukrainian and Latin.

Key words: human anatomy, motivation of teaching.

Поступила 28.04.14